

Ds Jaco Zuurmond

16 februari 2014 – zesde van Epifanie
Deuteronomium 30, 15-20
Matteüs 5, 17-26

Het grote in het kleine

“Wie dus ook maar een van de kleinste van deze geboden afschaft en aan anderen leert datzelfde te doen, zal als de kleinste worden beschouwd in het koninkrijk van de hemel. Maar wie ze onderhoudt en dat aan anderen leert, zal groot worden genoemd[1] in het koninkrijk van de hemel.”

Een formulering om even goed te proeven. Bij nader inzien is het een curieuze formulering. Immers, eigenlijk zou je een tegenstelling verwachten: ‘wie het grote gebod veronachtzaamt zal de geringste genoemd worden’. Maar dat ‘grote gebod’ doet er vandaag blijkbaar niet toe – net zo min als degene die het grote gebod houdt. Het gaat vandaag – en misschien wel altijd – om het kleine, om het geringe, om het kleinste, om het geringste. De kern ziet wijd. In het kleine voltrekt zich het grote. Wie niet precies en nauwgezet leeft heeft in beginsel al besloten het grote niet te achten. En vroeg of laat val je dan door de mand. De chaos die in het kleine begint zal uiteindelijk alles overheersen. Eerbiediging van het kleinste, van het geringste, duidt op een grote liefde voor de humaniteit, voor de mensen. Daarom: wie zo doet en leert zal in Gods Nieuwe Wereld[2] groot worden genoemd. Er is een spannend heen-en-weer tussen het kleine en het grote. Natuurlijk is de oproep van Jezus geen oproep tot pietluttigheid. Het kleine wordt niet voor niets klein genoemd. Maar datzelfde kleine, datzelfde geringe, is soms, vaak, de beste getuige van het grote dat op het spel staat. Gods ontferming over mensen. Mensenleven zoals de goede God het voor zich ziet.

In zijn boek Amor Fati vertelt Abel Herzberg het verhaal van een van zijn medegevangenen in Bergen Belsen. Labi, zo schrijft Herzberg, was een schoolmeester uit Bengazi, die er uit zag alsof hij zo in het jaar 70 door Titus uit het verwoeste Jeruzalem was weggevoerd. Tot verbijstering van zijn medegevangenen weigerde deze Labi soep te eten. Er dreven namelijk af en toe stukjes paardenvlees in. En het eten van paardenvlees was volgens de oude Joodse spijswetten verboden. Paarden waren dieren van de dood. Elke dag kwamen de paarden 's morgens vroeg de lijken halen van de mensen die waren bezweken onder de ellende van het kamp, om die weg te slepen naar de massagraven. Niemand begreep waarom Labi zich in die onmenselijke omstandigheden toch wilde houden aan die éne kleine strenge regel. In het kamp stond immers alles in het teken van het naakte overleven. En als ze gevaar opleveren voor het leven of de gezondheid gelden de Joodse spijswetten niet. Dat wisten alle gevangenen. Ook Labi wist dat. Maar toch, hij eet geen soep. Waarom niet? Ze gaan het hem vragen.

“Labi, waarom eet je geen soep?”

Maar Labi weert af.

“Labi, als je niet eet, dan komen de paarden je halen.”

En dan fluistert Labi met een oneindige melancholie en ernst, als een bekentenis tot zichzelf: “Omdat er verschil is tussen rein en onrein.”

Commentaar van Herzberg: “Er is verschil tussen rein en onrein en wij weten, al weet Labi het zelf misschien niet eens, dat het niet gaat om soep of paardenvlees, hetwelk ook Labi alleen maar verwerpt als laatste symbool, maar om de eerste zin uit de menselijke beschaving. Om de erkenning dat er iets is dat mag en iets dat niet mag”.

In het geringste openbaart zich het grote. Openbaart zich soms alles.

“Ik weet niet wat er met Labi is gebeurd”, schrijft Herzberg nog. “Wie in een kamp de soep niet eens eet heeft geen schijn van kans. Maar als Labi is gehaald, dan is er toch iets van hem, de schoolmeester uit Bengazi, overgebleven. Een zin. De eerste zin uit de menselijke beschaving. Er is verschil tussen rein en onrein”.

... wie ze onderhoudt en dat aan anderen leert, zal groot worden genoemd in het koninkrijk van de hemel.

In het kleine openbaart zich het grote. Laten we iets meer weer naar de oppervlakte gaan (al is het niet verkeerd wanneer het verhaal van Labi ook daar ons niet los laat). Een mooi Bijbels voorbeeld van de grote betekenis in het kleine gebod is het verhaal van Boaz en Ruth. Het is een verhaal over hoe om te gaan met het gebod om een gedeelte van het land niet af te maaien, omdat dat “voor de vreemdeling, de wees en voor de weduwe zal zijn” (Deu. 24,21). Je zou je natuurlijk kunnen beperken tot een letterlijke uitvoering van zo'n gebod. Het mensenhandelen is dan een soort carbonpapier, waardoor de oude tekst wordt gereproduceerd. Men kan zelfs dit gebod nauwgezet uitvoeren, en op de rest van de akker de grootste uitbuiters zijn. Het

overige, grote deel van het land, zo intens mogelijk exploiteren te eigen bate. Zodat er uiteindelijk alleen nog maar meer armen komen. Dat is natuurlijk de zin niet van het gebod.

Het geringe gebod over het maaien van het land wil aan het grote gebod herinneren, dat ál het werk op het land, de hele onderneming, de hele aarde, is gericht op de behoeften van allen, en dat daarbij de arme daarbij altijd weer het criterium is.

Dat is wat Boaz doet. Met een brede zwaai van zijn armen breidt hij het gebod uit tot zijn hele akker: "Laat Ruth ook tussen de schoven aren lezen, zeg daar niets van. Integendeel, laat ook op de rest van de akker halmen voor haar liggen" (Ruth 2,15). De kern ziet wijd. In het kleine gebod zit een wereld aan betekenis – voor wie het wil zien.

In het kleine openbaart zich het grote.

Hier in Enschede Noord maken we ons op voor de overgang naar de nieuwe Stadskerk, over een goed jaar. Ik ga op reis, en ik neem mee... Wat willen we mee nemen naar die nieuwe kerk? Zo veel mogelijk natuurlijk. Zo niet alles. Tegelijk weet je dat dat niet kan. De gedachte dat het grote zich soms helemaal kan herbergen in het kleine schept dan misschien lucht. Wat zijn de kleine dingen in onze manier van doen, in onze gemeenschap, die vertellen van het grote? Juist die kleine dingen kunnen we mee nemen. Wat zijn de kleine dingen in onze fijne kerkdiensten, die we mee willen nemen? Wat zijn de kleine dingen in onze omgang met elkaar, die we willen koesteren? Laten we juist zuinig zijn op het kleine. Want in het kleine openbaart zich het grote.

Tegelijk is met 'op reis gaan' niet alles gezegd. We willen ook in de wijk aanwezig blijven. Maar anders. Minder 'groot' dan nu. Niet meer met een groot gebouw. Niet meer met grootse bijeenkomsten als de zondagse kerkdienst. Maar hoe wel? Hoe willen we als Protestantse Gemeente aanwezig blijven in de wijken, in de buurten, als we straks samen kerken aan de singel?

Ook hier schept het wonderlijke heen-en-weer tussen klein en groot misschien nieuwe ruimte. Vruchtbare nieuwe ruimte. Want zo snel verliezen we ons in te wilde, want te grote, plannen. We willen alles wel. En eerlijk gezegd kunnen we vaak veel minder dan we zouden willen. Als we alles willen... zal er niets gebeuren.

Maar in het kleine, in het geringe, in het kleinste, in het geringste openbaart zich soms het grote. Misschien kunnen we hier een steentje bijdragen aan de maaltijd, daar mee draaien in een kledingbank, hier met een paar mensen meewerken aan wat gastvrijheid op zondagmiddag, daar bij de koffie toch het goede gesprek zoeken... Het is niet veel. Het is maar klein. Maar klein kan veel. In het kleine openbaart zich het grote. Wie het kleine onderhoudt en dat aan anderen leert, zal groot worden genoemd in het koninkrijk van de hemel.

Laat het zo zijn.

Amen